

Norra Gärdslösa

Från prästgården (1) med sin minnessten över Stagnelius, går promenaden norrut, utmed östra landsvägen. Efter vägkorsningen mot Högsrum kommer strax Södra Gärdslösa Vallgata, en gång- och cykelväg som leder ner till byns väderkvarn, "Flora" (2). Kvarnen är byns enda bevarade och öppen för besök. Där finns även skriftlig information samt bord och bänkar för en stunds paus med utsikt över sjömarkerna med sin horisont. Vallgatan fortsätter österut mot havet (3) där sjöbodarna finns alldeles nere vid stranden med badmöjligheter.

Om sin uppväxt i dessa trakter skrev Stagnelius:

*I lönnars skymning stod min vagga
Vid dina kusters silverfragga.*

Utmed vägen norrut finns några delar av de speciella öländska radbyarna och några äldre kulturminnesmärkta träd.

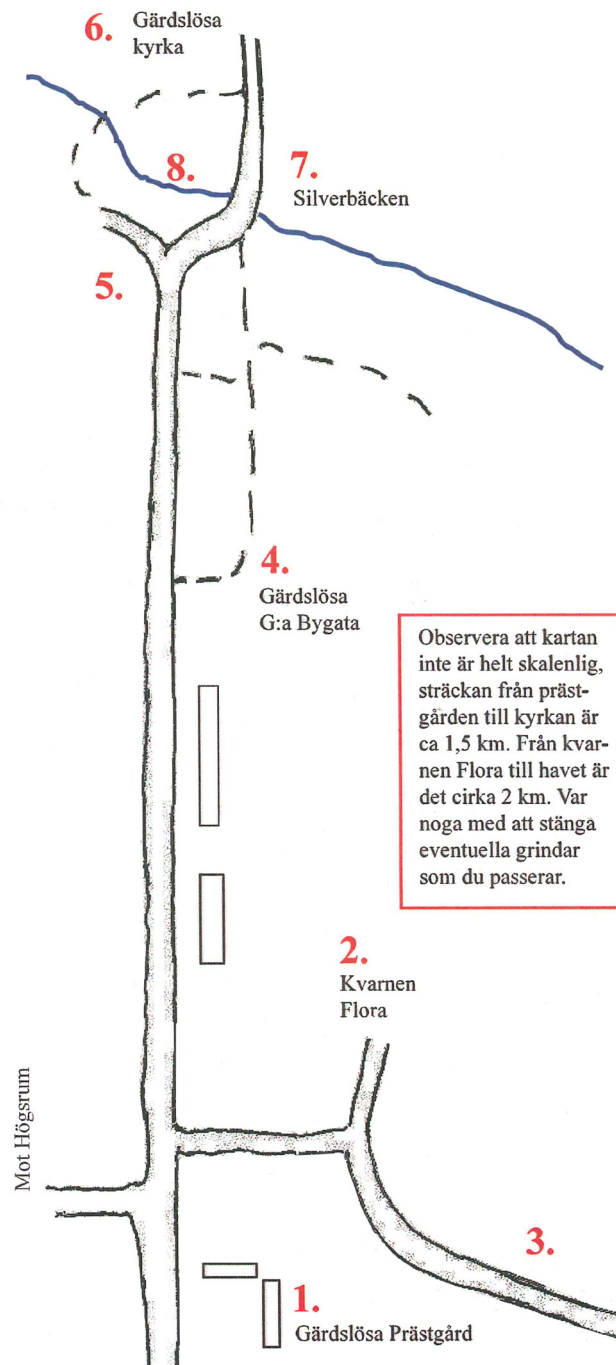
För en stilla promenad i lummig grönska kan Gärdslösa G:a Bygata (4) vara ett alternativ. Den mynnar efter ett stycke ut på väg 136. Under sommaren håller Gärdslösa Lanthandelsmuseum (5) öppet, en miljö där känslan av en gammal lanthandel finns bevarad med inredning och attiraljer från förr.

Utanför Gärdslösa kyrka (6) rinner Silverbäcken (7), det idag officiella namnet på vattendraget som förr hette Fiskbäcken/ Kyrkbäcken. Av många anses Stagnelius' dikt "Näcken" ha sitt ursprung här, där första raderna låter:

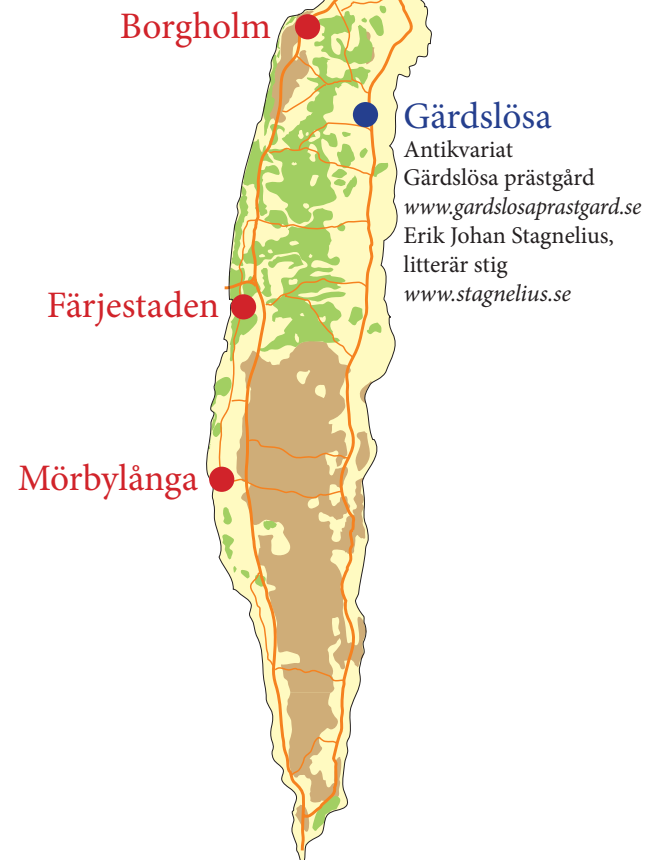
*Kvällens gullmoln fästet kransa
Älvorna på ängen dansa.*

Alldeles invid bäcken finns den minnessten (8) som Sällskapet Erik Johan Stagnelii Vänner har låtit resa och där den kanske mest kända dikten, "Näcken" av Stagnelius, finns inristad. (Från lanthandeln är det möjligt att gå en genväg över Silverbäcken till kyrkan via maskinhallen – den streckade linjen).

I Gärdslösa kyrka var Erik Johans far Magnus kyrkoherde fram till 1810 då han blev biskop i Kalmar. Kyrkan var därför en väl känd och besökt plats av skalden. En gammal berättelse, måhända en myt, säger också att kyrkogården var en plats där Stagnelius gärna vistades och lärde sig läsa genom att stava på gravstenarna. Förmodligen ligger det sanningen närmare att det var faderns rika bibliotek i prästgården som stod för kunskapsöverförandet.

Erik Johan Stagnelius Litterära stig

Södra Gärdslösa/Övra Bägby

Från prästgården (1), Stagnelius' barndomshem, går promenaden söderut till Övra Bägby bygata. Vallgatan, där en vägvisning finns (2), leder ner till Ancylysvallen (3) och sjömarkerna där den unge Stagnelius promenerade och fick inspiration till sina dikter.

Utmed Vallgatan vallades korna förr i tiden hem och tillbaka för mjölkning. Vallgatan vänder tillbaka (4) till byn och går åt andra hållet mot Östersjön (5) med sin oändliga horisont. En tidig morgon är soluppgången en upplevelse för sig. Vid bygatans slut, där den leder ut på östra landsvägen igen, finns den gamla uttjanta stenvälsbron från 1700-talet (6) som byn räddade från att raseras. Här rinner en av bäckarna i Gärdslösa, den så kallade Jungfrubäcken, som Erik Johan Stagnelius haft i sina dikter. En av dem är "Till Öland":

*På fälten älvor går i dans
Och Näcken med sin gröna krans
Vid aftonstjärnans tysta lågor
Sin harpa slår i bäckens vågor.*

Ur Till Öland

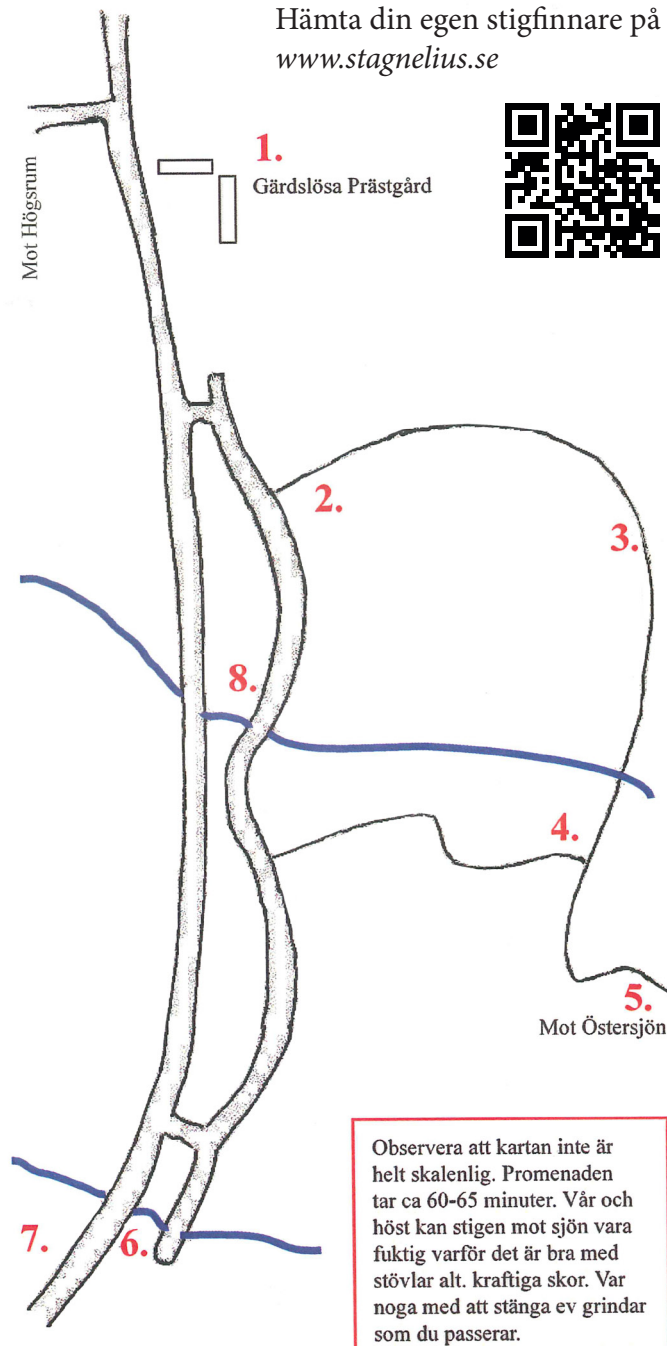
Till Rosenberg (7) fortsätter den östra landsvägen. Lite längre söderut finns minnestavlan över Bägby galgbacke där Ölands sista avrättning hölls 1845, efter det så kallade Bägbymordet/Fadersmordet. Med stor sannolikhet har Stagnelius här fått inspiration till några av sina diktstrofer.

Tillbaka mot prästgården finns utmed bygatan två välkända runstenar (8) i en trädgård på var sin sida om den lilla bäckfåran. Den södra har inskriften "Sven gjorde detta efter sin fader Vikar; Ende sonen reste själv stenen". Den norra och största stenen har inskriften "Gudbrand och Sven reste denna sten efter sina goda bröder Asvald och Helge".

Mot prästgården och sedan norrut cirka 1,5 kilometer ligger Gärdslösa kyrka, Silverbäcken och ytterligare en minnessten över Erik Johan Stagnelius.

I prästgården finns böcker om Erik Johan Stagnelius, en nyttigven diktantologi "Fängslad i kedjor av vallmo" samt böcker om Gärdslösa, utgivna av Södra Gärdslösa Kulturgrupp.

Hämta din egen stigfinnare på
www.stagnelius.se

Erik Johan Stagnelius (1793-1823)

Erik Johan Stagnelius föddes i Gärdslösa där han växte upp i prästgården med fadern Magnus som var kyrkoherde, samt modern Hedvig Christina och fem syskon. Redan som ung lär han ha haft ett annat kynne än andra barn i samma ålder. Om detta säger systersonen Johan Magnus Wimmerstedt:

"Erik Johan deltog föga i sina jämnårigas lekar och tidsfördriv, han vandrade om sommaren omkring på de av Ölands rika flora smyckade ängarna vid prästgården och anträffades ofta på någon hög sten eller kulle som lämnade utsikten fri över det jämna landskapet och det vida havet, som här icke brytes av skär eller holmar. Hans käraste lek lär eljest varit att kliva upp på ett tak, stegar eller dylika föremål för att därifrån nedhoppa. Varnad för dess halsbrytande övningar, svarade han käckt, att han därigenom nog till slut skulle lära sig flyga."

Sällskapet Erik Johan Stagnelii Vänner bildades 1987. Information om Sällskapet samt om skalden och hans produktion finns att läsa på www.stagnelius.se.

Gärdslösa socken

Namnet Gärdslösa är tillsammans med bynamnet Störlinge det äldsta i socknen. Efterledet -lösa antas ha betydelsen "ängsmark" medan förledet Gärd- kan ha betytt "reva", "rämma". Slår man ihop leden så kan namnet ha avsett den ängsmark som ligger mellan de två vattenflöden som skär igenom Ancylysvallen: Jungfrubäcken i söder och Silverbäcken vid kyrkan.

Förr var Gärdslösa en folkrik jordbruksbygd och ett kyrkligt centrum för Öland, inte mycket mera. Idag finns ett rikt företagande. Om socknen finns utförligare information i skriften "Gärdslösa - hembygd och besöksmål", som bland annat finns i prästgården. Om socknen finns också information på Södra Gärdslösa Kulturgrupps hemsida www.sodragardslosakulturgrupp.se.

Gärdslösa prästgård

Prästgården, som idag är ett levande kulturarvscentrum, inköptes från Svenska kyrkan 2009 av den då nybildade Föreningen Gärdslösa Prästgård. Förutom att vara en viktig plats för hägkomsten av Erik Johan Stagnelius har man servering, ett väl sorterat antikvariat, uthyrning av rum – Bo på Prästgård – utställningar i Uthuslängan och Brygghuset, samt konserter och föreläsningar. Information om prästgården och verksamheten finns på www.gardslosaprestgard.se.